

Міністерство освіти і науки України
Миколаївський національний аграрний університет

УДК 330.341.1:338.43

РИБАЧУК ВОЛОДИМИР ПЕТРОВИЧ

**РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ**

08.00.03 – економіка та управління національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

Миколаїв – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Миколаївському національному аграрному університеті Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: доктор технічних наук, професор, академік НААНУ
ШЕБАНІН В'ячеслав Сергійович
Миколаївський національний аграрний університет,
ректор

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
ПОГРІЩУК Борис Васильович,
Тернопільський національний економічний
університет,
директор Вінницького навчально-наукового
інституту економіки;

доктор економічних наук, професор
ШПИКУЛЯК Олександр Григорович
Національний науковий центр «Інститут аграрної
економіки»,
заступник директора з науково-організаційної та
інноваційної роботи.

Захист відбудеться «02» березня 2017 р. о 13:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 38.806.01 у Миколаївському національному аграрному університеті за адресою: 54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9 конференц-зал.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Миколаївського національного аграрного університету за адресою: 54020, м. Миколаїв, вул. Генерала Карпенка, 73, Навчальний корпус №1.

Автореферат розісланий «27» січня 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.В. Ключник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Аграрний сектор економіки України перебуває у складних інституційних умовах невизначеності щодо рівня інноваційності та політики держави стосовно регулювання інноваційного розвитку. Сьогодні існує чимало регулятивних проблем в системі формування й використання інноваційного аграрного потенціалу, засад становлення національно-ідентичної інноваційної моделі. Тому за відсутності чіткого концептуального бачення аналізу зазначеної проблеми, яка, безумовно, потребує вирішення, дослідницький пріоритет полягає у розробці науково-обґрунтованих пропозицій з удосконалення інституційного забезпечення інноваційного розвитку.

Теоретико-методологічні засади регулювання інноваційного розвитку економічних систем, суспільних формацій, територій, вибудовані у постулатах науковців, починаючи з науки про існування самої людини і закінчуючи високоінтелектуальним сьогоденням. Дослідженню цього питання присвячені праці науковців: О. Адаменка, М. Блауга, Е. Брукінга, В. Вернадського, М. Войнаренка, В. Геєць, Дж. Гелбрейта, Б. Данилишина, Н. Кондратьєва, І. Лукінова, Г. Менша, А. Ніконова, Д. Рікардо, Б. Санто, В. Семиноженка, А. Сміта, Б. Твісс, В. Трегобчука, М. Туган-Барановського, М. Шарка, Й. Шумпетера. Аграрні аспекти інновацій висвітлені в працях таких науковців, як: О. Бородіної, О. Вишневської, С. Володіна, О. Гончаренка, О. Дачія, М. Зубця, І. Іртищева, О. Котикової, О. Крисального, Л. Курила, Ю. Лупенка, П. Макаренка, М. Маліка, В. Масенка, В. Мертенса, Г. Павлової, Б. Погріщука, П. Саблука, М. Сахацького, В. Ситника, Н. Сіренко, І. Федуна, В. Шебаніна, О. Шпикуляка, С. Юшина, та інших науковців. Їх дослідження, результативна частина представлення стосуються теорії, методології, практики регулювання інноваційного розвитку у тому числі аграрного сектору економіки.

Результати досліджень названих науковців відзначаються цінністю для усього процесу поглиблення теоретико-методологічних основ регулювання інноваційного розвитку, розробки галузевих тенденцій інноваційності, інноваційної моделі аграрного сектору економіки.

Поглиблення, змістовного наповнення й адаптації до змінного середовища формування конкурентоспроможності, продуктивності, додаткових вартостей агросектору потребують такі проблемні напрями, як: теоретичні засади інновацій та інноваційного розвитку; теорія інноваційної моделі; сутність регулювання інноваційного розвитку економіки і аграрного сектору; узгодження процесів інноваційного забезпечення з концепцією інноваційної моделі; концептуальні положення організаційно-економічних засад удосконалення регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору економіки.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Результати дисертаційного дослідження отримані у процесі наукових напрацювань в межах планової тематики Миколаївського національного аграрного університету відповідно плану науково-дослідних робіт за темами:

- Формування інфраструктури інноваційного розвитку аграрного сектору економіки України, реєстраційний номер – 0115U005929 (автором проаналізовані концептуальні пріоритети формування інноваційної моделі інституціонального розвитку аграрного сектору економіки);

- Фінансове забезпечення інноваційного розвитку економіки, реєстраційний номер – 0115U001253 (автором узагальнені методичні засади і оцінка результативності впровадження інновацій у розвиток аграрного виробництва, в основу яких покладено залежність ефективності від структури виробничих витрат).

Мета і задачі дослідження. Мета дослідження полягає у розробці теоретико-методичних засад, здійсненні аналітичного оцінювання та розробленні пропозицій щодо організаційно-економічних засад удосконалення регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору економіки. Відповідно до мети сформуовано наступні задачі:

- систематизувати сутнісно-змістовні характеристики категорійного апарату наукової ідентифікації понять у сфері інновацій;
- визначити зміст і значимість регулювання у забезпеченні інноваційного розвитку економіки;
- розкрити поняття «інноваційна модель» з визначенням засад його позиціонування в дотичності до означень науково-технічного прогресу;
- проаналізувати економіку розвитку і ефективність господарювання в аграрному секторі національної економіки;
- здійснити оцінку розвитку науково-освітнього та інноваційного забезпечення національної економіки і аграрного сектору;
- охарактеризувати тенденції розвитку підприємництва як механізму саморегулювання інноваційного розвитку аграрного сектору;
- здійснити аналітично-розрахункове оцінювання розвитку аграрного сектору економіки як підприємницької моделі;
- запропонувати концептуальні напрями забезпечення інноваційного розвитку агросектору в умовах трансформаційної економіки;
- сформуувати концептуальні засади інституціонального забезпечення регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору;
- розробити науково-обґрунтовані пропозиції з формування інноваційної моделі як інституційного орієнтиру регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору.

Об'єктом дослідження є процес регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору економіки.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних основ регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дисертаційного дослідження є загальнонаукові і спеціальні методи наукового пізнання. Для реалізації мети і визначених завдань використані наступні методи: діалектичний – співставлення змісту методичних підходів та взаємозв'язку наукових концепцій з наступною їх апробацією в аналітичному

представленні процесів регулювання інноваційного розвитку й формування інноваційної моделі аграрного сектору економіки; історико-логічний – вивчення тенденцій економіки розвитку аграрної галузі разом із оцінкою організаційно-економічних факторів інноваційного забезпечення; кількісного і якісного порівняння, аналогій, спостереження, статистичний і графічний – для означення закономірностей і відмінностей у формуванні ефективності виробничої діяльності підприємницьких структур через співставлення результатів минулого з сучасним, а також тенденцій і факторів, що зумовлюють відповідні результати; аналіз, синтез, системний підхід та абстрагування – для характеристики інституційної політики держави та мотивації суб'єктів господарювання впроваджувати перспективні інновації; гіпотези та припущення – в оцінках розвитку інноваційної системи у визначеннях структуруючих інституцій, а також структуризації витрат на виробництво сільгосппродукції, пропонуванні бачення концептуальних та організаційно-інституційних засад регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору економіки; моделювання – формулювання авторського бачення становлення інноваційної моделі аграрного сектору економіки.

Інформаційною базою дослідження є інформаційно-аналітичні матеріали Державної служби статистики України, Міністерства аграрної політики та продовольства України, Департаменту агропромислового розвитку Миколаївської обласної державної адміністрації; дані первинного обліку результатів діяльності підприємницьких структур, наукових організацій та навчальних закладів; ресурси інформаційної мережі Internet; результати власних досліджень і спостережень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні та розробці теоретико-методичних положень і практичних засад регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору економіки, зокрема:

удосконалено:

- систематизацію сутнісно-змістовних характеристик категорійного апарату наукової ідентифікації понять у сфері інновацій з виділенням функціональних характеристик етапів становлення теорії інновацій, ознак інноваційності господарських і економічних процесів, адаптованою до сучасних реалій класифікацією видів інновацій за спрямованістю й результатами використання, визначенням сутності інновацій як головного креативного чинника утвердження інноваційної поведінки економічних агентів у ринковому просторі (с. 6, 7);

- теоретичну конструкцію визначення регулювання інноваційного розвитку економіки і аграрного сектору за інституціональним підходом, визначено його зміст та значимість, виходячи із теорій регулювання соціально-економічних систем; запропоновано сутність системи регулювання інновацій як специфічної за об'єктом і динамічно-мінливої відносно зміни інноваційних пріоритетів суб'єктів ринку інновацій (с. 7, 8);

дістали подальшого розвитку:

- наукове обґрунтування поняття «інноваційна модель» на засадах його позиціонування в дотичності до означень науково-технічного прогресу через визначення методичного підходу до виділення ефективності економічної системи, характеристикою складових інноваційного ресурсу формування інноваційної моделі як способу перспективної організації стимулів економічного зростання, як інституційної системи забезпечення сталого розвитку агросектору, як особливої сфери економічної діяльності з виробництва суспільно необхідних благ у прямій, специфічній залежності від природи, яка може бути певною мірою мінімізована впровадженням комплексних інновацій біологічного походження (с. 8, 9);

- оцінка ролі науково-освітньої складової у формуванні інституційного забезпечення розвитку аграрного сектору економіки, за якими встановлено стійку динаміку системного занепаду вітчизняної науки й транзитивність (для інших галузей) підготовки кадрів в освіті, що стимулює деінноватизацію аграрної галузі, деградацію села, монополізацію наукоємного ринку зарубіжними інноваціями (с. 10, 11);

- аналітичні характеристики інноваційного розвитку та впровадження типової національної моделі інноваційного забезпечення аграрного сектору підприємницькими структурами, в основу якої покладена ідеологія мінімізації витрат на інновації й прокламації нарощування збору сільськогосподарської продукції для наступного її продажу на зовнішньому ринку в чистому вигляді, а інституційну основу реалізації цього процесу становлять аграрні підприємства екстенсивного типу господарювання (с. 11, 12);

- організаційні та концептуально-ідеологічні основи інноваційної моделі розвитку аграрного виробництва на засадах «зеленої економіки» (с. 13, 14);

- концептуальні пріоритети формування інноваційної моделі як інституційного орієнтиру регулювання інноваційного розвитку аграрного виробництва. Зокрема визначено, що основними контурами інноваційності за наявного потенціалу, організаційно-економічних умов і державної політики стимулювання конкурентоспроможності вітчизняного аграрного сектору є: формування ефективної «дорожньої карти» переходу галузі від виробництва сировини на експорт до високотехнологічних виробництв продуктів з високою доданою вартістю; поступове перетворення національної галузі у світовий центр розвитку інноваційного, сталого агрогосподарювання з розвинутим екоземлеробством, біоенергетикою; введення сільськогосподарського бізнесу в систему закріплених законодавчо пріоритетів (с. 14, 15);

- підхід до методичного обґрунтування здійснення аналізу розвитку аграрного виробництва у контурах ефективності і продуктивності, в основу якого покладено системну комплексну оцінку результатів функціонування сільського господарства на макро-, мезо- і мікрорівні з прив'язкою до глобальних позицій результативності, співставлення натуральних та вартісних параметрів агроекономіки. У результаті встановлено, що в галузі домінують кількісні, а не якісні контури ведення агрогосподарської політики (с. 9, 10);

- методичні засади і оцінка результативності впровадження інновацій у розвиток сільськогосподарського виробництва та аграрного сектору в основу яких покладено залежність ефективності від структури виробничих витрат (с. 11, 12);

- засади формування інституційного механізму, який забезпечить становлення інноваційної моделі розвитку аграрного виробництва як пріоритету у забезпеченні ефективності регулювання (с. 16).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні положення, викладені в дисертаційній роботі, поглиблюють практику регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору національної економіки у контексті формування інноваційної моделі на засадах впровадження пріоритетних в світовій практиці підходів до забезпечення сталого, відновлюваного, комплексного розвитку галузі. Основні ідеї та висновки представлені в роботі у формі аналітичних висновків і концептуального бачення організаційно-економічних засад регулювання інноваційного розвитку, які можуть бути використані у практичній діяльності органів управління галуззю, сільськогосподарських підприємств.

Результати, отримані в дисертаційній роботі, є базою для поглибленого вивчення теорії регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору та розроблення рекомендацій державної політики зі зміни ресурсної моделі функціонування сільського господарства на інноваційну.

Практичне значення отриманих результатів підтверджено довідками про їхнє використання навчальними закладами, державними установами та органами управління розвитком аграрного сектору, зокрема: Департаментом агропромислового розвитку Миколаївської облдержадміністрації (довідка від 19.10.2016р. №338/02/08-27/16) (пропозиції щодо формування інноваційної моделі розвитку агропромислового виробництва з урахуванням регіональних особливостей як основної складової забезпечення розвитку аграрного сектору економіки нашої держави); Управлінням агропромислового розвитку Єланецької районної державної адміністрації Миколаївської області (довідка від 19.09.2016р. №22/03-04-14) (щодо використання в роботі управління агропромислового розвитку райдержадміністрації результатів наукового дослідження по формуванню інноваційної моделі розвитку агропромислового виробництва, впровадження інновацій у механізмі взаємодії продуктивних сил та розвитку виробничих відносин, організації функціонування аграрного сектору економіки на засадах і принципах «зеленої економіки»); Миколаївським національним аграрним університетом (довідка від 06.09.2016р. №12-15/1119) (щодо проходження виробничої перевірки в умовах Навчально-науково-практичного центру університету по реалізації інноваційного проекту «Сучасне зрошення земель Навчально-науково-практичного центру Миколаївського національного аграрного університету»).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням. Наукові положення, висновки, рекомендації є підсумком, результатом особистих досліджень автора. Опубліковані наукові праці є самостійними розробками і відображають основний зміст дисертації.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження були представлені й обговорені на конференціях, конгресах і семінарах, зокрема: I Міжнародній науково-практичній конференції «Глобальний економічний простір: детермінанти розвитку» (м. Миколаїв, 29 квітня 2016р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні аспекти модернізації економіки та фінансової системи України» (м. Запоріжжя, 26 серпня 2016р.); Міжнародній науково-практичній конференції для студентів, аспірантів та молодих вчених «Інноваційний розвиток економіки: проблеми та перспективи» (м. Київ, 9-10 вересня 2016р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми та перспективи міжнародної інтеграції аграрного сектору економіки України» (м. Київ, 14 травня 2015р); Причорноморських регіональних науково-практичних конференціях (м. Миколаїв, 2015, 2016 р.).

Публікації. За результатами дисертаційної роботи опубліковано 7 статей у наукових фахових виданнях (1 з яких – у виданні, що входить до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus Journals Master List), 3 публікації – у матеріалах і тезах конференцій, 1 препринт. Загальний обсяг публікацій – 7,5 авт.арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційно робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 233 сторінки, обсяг основного тексту становить 162 сторінки. Дисертація містить 48 таблиць, 7 рисунків, список використаних джерел становить 189 найменувань, 7 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні основи інновацій та інноваційного розвитку в економіці**» розкрито теоретико-практичні положення змісту інноваційного розвитку економіки, методологічні основи регулювання інновацій та формування інноваційної моделі.

Суспільно-економічний прогрес і набуття людством нових якостей у процесі творення благ нерозривно пов'язані з інноваціями, що зумовлені інноваційним розвитком. Розбудова економіки, забезпечення її конкурентоспроможності у формації орієнтирів науково-технічного прогресу залежать від інновацій та рівня інноваційного розвитку. Інновації, як особливий фактор прогресу, наділені властивостями покращання, упорядкування, підвищення ефективності взаємодії у процесі створення додаткового продукту, тому їх практичне позиціонування є об'єктом регулювання. Без інновацій, інноваційного розвитку не є можливим задоволення всезростаючих потреб, а також ефективність функціонування економічних систем на рівні, який диктує той чи інший етап історії, сьогодення. Інновації – об'єктивний фактор людського організаційно-господарського розвитку, який присутній у сферах буття.

Сучасна інформаційно-інтелектуальна економіка з усталеною моделлю глобалізованого господарського порядку, взагалі, не уявляється без інновацій –

у розвинених країнах-лідерах світу, близько 80% ВВП створюється у сфері інтелекту, інтелектуальної праці та інновацій.

Економічна й інші суспільні науки сформували багато визначень категорій інноваційного розвитку, і всі вони мають пряме відношення до інноваційної моделі, яка акумулює їх у проекції на господарські процеси. Вважаємо, що поняття «інновації» - це константа, базис для цілого ряду визначень, які характеризують різні аспекти інноваційного процесу в економіці, суспільстві, галузі, підприємстві. Економічна теорія інновацій усвідомлено вказує на глибинні, радикальні інноваційні зміни, які відбулися у розвитку людства, що є логічним утвердженням новітніх способів задоволення потреб.

Еволюціонуючи, теорія інноваційного розвитку ідентифікувала видові характеристики змісту інновацій, за статусом і за роллю в соціально-економічній системі ринку – продуктові, процесні, сировинні, збутові, організаційні. Роль кожного типу (виду) інновацій підпорядкована їхній функціональній спрямованості у представленні ролевих характеристик та реалізації системи, інноватизацію якої вони забезпечують.

Інноваційний розвиток є головним чинником сталості функціонування системи, її конкурентоспроможності і становить функціональну основу інноваційної моделі, а головне – економічного зростання й підвищення добробуту, а також є об'єктом регулювання. Йому притаманна інтенсивність, системно-постійний пошук нових способів організації виробництва і праці, зниження затрат активів. Основою інноваційного розвитку є науково-технічний прогрес, який забезпечується дією науки, підприємництва, ринку, інфраструктури, людського та інтелектуального капіталу, освіти, власності тощо (табл. 1).

Таблиця 1 Змістове представлення дії факторів забезпечення інноваційного розвитку економічних систем*

Фактор	Функція в мотиваційному механізмі інновацій	Результат дії в системі інноваційного розвитку
Наука	Організаційно-координуюча	Консолідація і організація використання наукового та інноваційного потенціалу
Підприємництво	Стимулююче-прикладна	Спонукає до створення інновацій
Ринок	Стимулююче-організуюча	Організовує інноваційну діяльність в якості зовнішнього організуючого стимулу
Інфраструктура	Структуруюча	Виступає в якості зв'язуючої ланки між наукою і виробництвом
Людський та інтелектуальний капітал	Накопичення знань	Перетворення знань у виробничий актив
Освіта	Пізнавальна	Поширення знань в суспільстві
Власність	Ідентифікаційна	Визначення й закріплення власності на інновацію та інтелект

*Сформовано за результатами аналізу літератури й методологічних узагальнень із практики

Фундаментом інноваційного розвитку завжди було прагнення людини до кращих умов життя, якісного задоволення потреб. Саме таким чином трактуємо

значимість інновацій та інноваційного процесу, модерації яких зумовлені еволюцією людства, економіки, а також її галузей. Для останньої інноваційний розвиток – це фактично самоціль, усвідомлення і практичне втілення необхідності кардинальної модернізації, функціональній інструментарій становлення інноваційної моделі.

Еволюція наукової думки, зокрема економічної, забезпечила утвердження у свідомості людини і на практиці господарських взаємодій тези про те, що будь-яка система, починаючи з ринку і закінчуючи його складовими, безумовно потребує регулювання. До таких складових належать відносини по забезпеченню інноваційного розвитку.

Функціонально регулювання інноваційного розвитку, аграрного сектору зокрема, можна представити як систему відносин з впливу держави чи її уповноваженого органу або ж інституцій ринку (саморегулювання) на суспільні відносини зі створення інновацій та їх подальшої дифузії (поширення). Модератором в регулюванні інноваційного розвитку традиційно залишається держава, яка, з одного боку, створює інституційні умови, а, з іншого, – сама бере активну участь у їх дотриманні, з метою сприяння високотехнологічному розвитку економіки, адже рівень технологічності зумовлений ефективністю регулювання відносин економічних агентів в системі забезпечення інноваційного розвитку, а також поступового набуття економікою динаміки сталого розвитку. Проте в науці визнається те, що для забезпечення сталого, інноваційного розвитку потрібне ефективне регулювання. Регулювання інноваційного розвитку аграрного виробництва – це, по суті, функція управління, інституційна складова механізму упорядкування процесу: творення, утвердження, впровадження, поширення, інновацій, сконструйованого ринком і державою. Увесь процес регулювання вибудований державою, а також вбудований у ринок, а регулювання інноваційного розвитку агросектору спрямовується на формування інноваційної моделі. Вона впроваджується на засадах, сформованих інституційною регуляторною політикою держави в сфері творення інновацій.

Розвиток економіки системно підпорядкований необхідності орієнтації на інноваційну модель, яка становить інституційну основу ефективності й конкурентоспроможності. Така модель є визнаним, бажаним для досягнення орієнтиром, адже її побудова дає можливість сконструювати такий тип взаємодії продуктивних сил і здійснення виробничих відносин, що несе в собі підвалини інноваційності. Інноваційна модель – це особливий спосіб виробництва, заснований на системному підході до творення і упровадження інновацій у механізмі взаємодії продуктивних сил та розвитку виробничих відносин. Водночас – це не аксіома, а об'єктивна вимога науки й практики, базис для руху вперед, підвищення продуктивності, зростання добробуту, і як наслідок – забезпечення сталості, ефективного використання ресурсів, усунення проявів деградації. Тобто інноваційна модель – це певний організаційно-економічний, інституційний механізм регулювання, координації взаємодій

суб'єктів економічних відносин задля формування їх ефективності та конкурентоспроможності. Вона інституціоналізується – впроваджується на засадах, сформованих інституційною регуляторною політикою держави в сфері творення інновацій.

У другому розділі **«Економічні відносини та регулювання інноваційного розвитку в аграрному секторі»** здійснено аналіз розвитку економіки та ефективності господарювання в аграрному секторі, охарактеризовано сучасний стан науково-інноваційного забезпечення, тенденції розвитку підприємництва як механізму інноваційного розвитку агросектору, визначено особливості формування його підприємницької моделі.

Тенденції функціонування економіки й ефективність господарювання в агросекторі України справляють двояке враження. З одного боку, макроекономічний ефект підтверджується високим рівнем глобальної конкурентоспроможності окремих видів продукції (зерно, олія), а з іншого – ці види не є «продуктом» інноваційної моделі, яка вибудована за рахунок конструктивного регулювання. Галузь і надалі залишається екстенсивною, продукція, ж створена в ній, – з низькою доданою вартістю. Загальна формація ефективності наслідує ряд негативів: деінноватизацію; антинаціональний характер підтримки інновацій; ситуативність рішень щодо стратегічного курсу галузі; відсутність зрозумілого курсу на пошук ефективних інновацій.

Економічні характеристики виробництва в аграрному секторі економіки засвідчують всезагальну динаміку зростання, але в основному галузі рослинництва й тільки для експортно-орієнтованих культур. В результаті таких особливих економічних відносин, валова продукція сільського господарства в Україні зростає. Якщо, наприклад, середнє значення розміру валової продукції у 2001 – 2005 рр. складало 4,49 тис. грн на 1 га сільськогосподарських угідь, то у 2006-2010 рр. – 5,19, а у 2011 – 2015 рр. вже 6,59 тисяч гривень. Але якщо у 2001 – 2005 рр. різниця у середній вартості на 1 га між рослинництвом і тваринництвом складала 1,12 на користь рослинництва, то у 2011 – 2015 рр. відповідно 2,53 тисяч гривень. Це ствердження сировинної моделі, яка потребує значно менше інноваційних зусиль.

Параметри ефективності і продуктивності аграрного виробництва, виступаючи орієнтирами типологічних й причинно-наслідкових характеристик набутих галуззю ефектів, наслідують специфіку щодо наслідків впровадження інновацій. Також в галузі представлені окремі підприємства – лідери, які демонструють високу соціально-економічну ефективність і, безумовно, є поборниками інноваційного шляху розвитку.

Дослідження показали, що сучасна модель аграрної галузі України є ресурсною. Частка зайнятого населення в сільському господарстві складає приблизно 16-17% усіх зайнятих в економіці, що не зовсім співвідноситься з якісними показниками результативності аграрної праці. Встановлено чимало парадоксальних ефектів, які не є наслідком інноваційності. Наприклад, збільшення частки агросектору у обсягу валютних надходжень по державі до 30,9% у 2014 р. – це результат зміни кон'юнктури глобального ринку і

зниження експортної дохідності інших галузей. Разом з цим, вартісні показники оцінювання результатів розвитку виробничої підсистеми аграрного сектору підтверджують продуктивне зростання (табл. 2).

Таблиця 2 Вартісні показники розвитку аграрного виробництва*

Показники	Україна			Миколаївська область		
	Роки					
	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2001-2005	2006-2010	2011-2015
«Аграрний» випуск, у фактичних цінах, млн грн	75865	143926	306709	2227	4677	10812
„Аграрна” валова додана вартість, у фактичних цінах, млн грн	33140	60394	129326	1005	2216	5240
Валова продукція сільського господарства в усіх категоріях господарств, млн грн	168756	190122	240312	5963	6585	8368
Валова продукція рослинництва в усіх категоріях господарств, млн грн	105450	122663	166318	4297	4810	6481
Валова продукція тваринництва в усіх категоріях господарств, млн грн	63306	67459	73994	1666	1775	1887

*Сформовано і розраховано за даними Державної служби статистики України

В останні роки аграрний сектор економіки набув надзвичайно важливого значення для економіки нашої держави. Значно змінилася структура бізнесу, в основі якої «повальний» перехід підприємців на виробництво низькозатратної сільгосппродукції – такої, яка моделює свою конкурентоспроможність за рахунок низької собівартості. Наприклад, Південні регіони України перейшли на виробництво зернових та олійних, адже великі масиви землі дозволяють вирощувати ці культури з найменшими затратами.

За деяким виключенням практично зникли й занепали галузі, які без інновацій неможливо розвивати: овочівництво (залишилося переважно в господарствах населення та підприємствах навколо великих міст); вирощування цукрових буряків (на мінімальному рівні по країні, переважно в структурах, які володіють власною базою для переробки – їх кількість незначна); льонарство; хмелярство; тваринництво (у своєму розвитку характеризується ситуативністю в сільгосппідприємствах і постійністю в господарствах населення).

Економіка і результативність функціонування аграрного сектору економіки України у плані оцінок регулювання інноваційного розвитку, залежить від науково-освітнього та інноваційного забезпечення. Розвиток науки, зокрема аграрної є каталізатором ефектів виробництва, проте як на загальнодержавному, так і на регіональному рівні проблем чимало. З одного боку, потенціал науки й освіти величезний, але в силу проблем з фінансуванням, сам факт інноваційного забезпечення вирізняється низькою результативністю.

Найбільш продуктивний потенціал агрогалузевої науки зосереджений в установах Національної академії аграрних наук України та Національної академії наук України, вузівська ж наука відіграє допоміжну роль, але мають місце регіональні інституції – лідери науково-освітнього блоку, зокрема заклади університетської освіти. Приклад, Миколаївський національний аграрний університет (МНАУ), який відіграє головну роль у формуванні інноваційної

моделі розвитку аграрного сектору Південного регіону загалом, у тому числі виконуючи регулятивну функцію.

Так, у 2014 р. за підтримки американської компанії «Монсанта» реалізовано сучасний інвестиційно-інноваційний проект «Сучасне зрошення земель Навчально-науково-практичного центру Миколаївського НАУ» для вирощування насіння гібридів кукурудзи на площі 277 га вартістю 700 тис. доларів США для будівництва напірного водогону та придбання сучасних дощувальних машин Lindsay Zimmatic зарубіжних виробників. За підтримки ізраїльської компанії Ірригатор вченими університету розроблено і впроваджено проект «Сучасне краплинне зрошення». Впроваджені проекти вже у 2015 р. дали можливість підвищити ефективність зрошення і отримати 8 млн грн грошової виручки.

З 2014 р. проводяться роботи з сортовипробування новітніх селекційних досягнень зернових колосових культур провідних селекційних центрів України і, в першу чергу, Селекційно-генетичного інституту, який підтримав ініціативу університету, а пізніше до цього проекту долучились: Миронівський інститут пшениці ім. Ремесла; Інститут рослинництва ім. Юрьєва; Інститут зрошуваного землеробства; Білоцерківська селекційно-дослідна станція та ін.

З метою координації та проведення робіт, пов'язаних із забезпеченням екологічної та продовольчої безпеки України, а також зі збереженням та покращенням стану ґрунтів, Миколаївський національний аграрний університет на підставі Постанови Президії НАН України від 16.02.2011 р. №55 став співкоординатором діяльності Національного інноваційного кластеру «Родючість ґрунтів».

Входження МНАУ до освітньо-інноваційного кластеру «Агротехніка», заснованого відомою компанією УПЕК, науковими установами та ВНЗ, дало можливість університету отримати для випробування сучасні зразки ґрунтообробної техніки на суму більше, ніж 2,5 млн грн, обладнання навчальних класів та лабораторій елементами сільськогосподарської техніки. Крім цього, студенти мають можливість ознайомитися з тенденціями створення новітньої техніки, а науковці отримують фінансування наукових розробок за рахунок бізнесу.

Підготовка висококваліфікованих фахівців неможлива без сучасної науково-практичної бази, у зв'язку з чим нами в університеті розроблена Програма інноваційно-інвестиційних проектів «Інтеграція аграрної освіти, науки, виробництва» Миколаївського НАУ, яка включає в себе більше 20-ти проектів. Найбільш важливим, на наш погляд, є проект науково-освітнього комплексу з безвідходним виробництвом на площі 97,78 га. Проект уже пройшов експертизу в профільних наукових установах НААН і Мінекономрозвитку України. Проектом передбачено будівництво: ферми великої рогатої худоби, біогазової установки, лабораторії молекулярно-генетичних досліджень і біотехнології, міні-заводів з переробки м'яса та молока, тепличного комплексу, заводу з виробництва кормів, навчально-

науково-виробничого свиногомплексу, заснування торгового дому Миколаївського НАУ тощо.

Розробка проекту свиногомплексу, аналогів якого немає в Україні, викликана необхідністю організації надсучасного виробництва для підвищення якісної практичної підготовки студентів Південного регіону з метою формування у них інноваційного мислення, активізації науково-інноваційної діяльності вчених університету, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців тваринницької галузі, поглиблення науково-дослідницької племінної роботи вчених університету, забезпечення якісним племінним молодняком великих, середніх і дрібних господарств.

Економіка діяльності сільськогосподарських підприємств, зокрема середніх, великих і надвеликих, переважно ресурсно готова до впровадження інноваційної моделі, адже дані підприємства виробляють конкурентну продукцію. Аналогічно згадану позицію щодо розвитку підприємництва у формуванні інноваційної моделі галузі підтверджують темпи приросту виробництва (табл. 3).

Фактор підприємництва як механізму саморегулювання інноваційного розвитку аграрного сектору економіки становить базу для поширення інновацій, проте аграрне підприємство особливо ризикове. У аграрному секторі національної економіки превалює монокультурне рослинництво, а, наприклад, у Миколаївській області рослинництво займає від 80 до 97 відсотків.

Аналіз економічних відносин й регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору економіки показав, що той тип моделі інноваційного розвитку, який сьогодні представлений, вважаємо неадаптованим до ринкової економіки, тому вона залишається сировинною з окремими прогресивними укладами.

Таблиця 3 Середньорічні темпи приросту виробництва основних видів продукції у сільськогосподарських підприємствах України*

Показники	Роки			
	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2001-2015
Валова продукція сільського господарства	1,011	1,045	1,022	1,047
Валова продукція рослинництва - всього	0,998	1,031	1,020	1,042
у т.ч.: зерно	0,977	1,038	1,013	1,028
овочі	1,003	0,998	0,955	1,037
баштанні	0,838	0,923	0,983	0,967
олійні	1,224	1,113	1,084	1,153
цукрові буряки	0,995	0,903	0,864	0,982
плоди та ягоди	1,061	1,205	1,083	1,071
виноград	1,035	1,138	0,884	0,994
Валова продукція тваринництва - всього	1,060	1,084	1,028	1,064
Вирощування худоби та птиці	1,093	1,103	1,043	1,085
у т.ч.: ВРХ	0,905	0,916	0,978	0,937
свині	1,410	0,917	1,066	1,122
птиця	1,093	1,404	1,043	1,173
Молоко	0,918	0,975	1,044	0,978
Яйця	1,151	1,076	0,955	1,072

Важливим оціночним показником, який необхідно обов'язково враховувати в нашій методиці дослідження інновативності виробництва є витрати на насіння. Якщо ж подивитися на витратний аспект впровадження інновацій (насіння), то ситуація тут неоднозначна по ефективності (табл. 4) – чим більші витрати на насіння, тим нижчий рівень рентабельності виробництва продукції, хоча рівень урожайності зростає.

Таблиця 4 Вплив витрат на насіння на ефективність виробництва кукурудзи у сільськогосподарських підприємствах України у 2015 році*

Показники	Групи господарств за витратами на насіння на 1 га, грн					Усього
	до 500	501-1000	1001-1500	1501-3000	більше 3000	
Кількість господарств, од.	984	868	714	1597	603	4766
Вироблено на 1 господарство, ц	9909	18324	28541	57583	53551	35729
Реалізовано на 1 господарство, ц	9712	22853	36748	74097	67861	45087
Середня площа на господарство, га	374	349	470	857	760	594
Урожайність, ц/га	26,5	52,6	60,7	67,2	70,4	60,1
Виробнича собівартість 1 ц зерна, грн	158,30	159,31	157,73	171,94	209,61	175,42
Витрати на 1 га, грн	4191	8374	9573	11558	14760	10544
у тому числі на насіння	187	771	1225	2159	3824	1913
Собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн.	174,9	167,9	181,5	199,2	234,6	199,8
Ціна реалізації, грн. за 1 ц	268,6	277,0	278,8	307,8	305,3	299,2
Одержано прибутку, всього на 1 господарство, тис. грн.	910	2492	3575	8042	4793	4478
Одержано прибутку від реалізації 1 ц зерна, грн	93,7	109,0	97,3	108,5	70,6	99,3
Рівень рентабельності, %	53,6	64,9	53,6	54,5	30,1	49,7

*Розраховано за даними Державної служби статистики України

При застосуванні методу регресійного аналізу на перший план виступає критерій, за яким формується сукупність об'єктів для дослідження або вибірка. Особливо необхідно враховувати це тоді, коли вибірка має велику кількість об'єктів. Проводити розрахунки параметрів регресійної моделі за всією сукупністю об'єктів недоцільно – оцінка параметрів моделі та їх достовірність, і особливо коефіцієнт кореляції залежать від кількості об'єктів у вибірці, при зростанні яких останній має тенденцію до зростання, що не завжди відображає реальний стан справ. Ефективність впровадження інновації низька і відповідає виключно ресурсно-сировинній моделі розвитку сільського господарства та агропромислового виробництва загалом.

У третьому розділі «**Організаційно-економічні засади удосконалення регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору економіки**» запропоновано напрями забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектору в умовах трансформаційної економіки, концептуальні засади розбудови інституцій регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору, розроблені науково-обґрунтовані пропозиції з формування інноваційної моделі як інституційного орієнтиру регулювання інноваційного розвитку агросектору.

Організаційний каркас напрямів забезпечення інноваційного розвитку агросектору національної економіки становить аграрна політика, яка формує і

впроваджує концепцію державного управління розвитком інновацій, виходячи з якої слід вибудувувати конструкцію пропозиційних удосконалень. У нашому баченні – це вирішення проблем стимулювання ефективності й напрямів інноваційного розвитку агросектору за базис розроблення і практичного впровадження в регуляторному плані пропонуємо обрати два основних напрями: «зелена економіка» та кластеризація.

У формуванні «зеленої економіки» в аграрному секторі слід реалізувати концепцію дифузії інновацій, тобто впроваджувати вже відомі у світі інновації, що прискорить процес виходу галузі на модель сталого розвитку. Прийнятними є альтернативні аграрному виробництву види економічної діяльності, такі як: альтернативна біологічна енергетика, зелений туризм, а також виробництво екологічно чистого продовольства тощо.

Принципи організації такого інноваційного виробництва вже давно відомі, потрібно лише правильно їх накласти на наявну ресурсну базу. Таким чином, потрібно робити ставку на розвиток багатофункціональності галузі, поєднанням сільськогосподарських видів діяльності з дотичними до них, у контексті сталого розвитку агросектору, підтримуючи їх впровадження регуляторно. Це дозволить вирішувати не тільки економічні, а й соціальні проблеми аграрного розвитку, через багатофункціональність. Дана ідеологія має бути закріплена на рівні держави, функціонально змодельована законодавчо.

Концептуально у розробленні ідеології організаційно-економічних удосконалень регулювання вважаємо, що ефективна інноватизація аграрного сектору можлива також за моделлю кластеризації, яка може бути визнана ринком інноваційною.

Кластерний підхід до формування інноваційної моделі є: найбільш прийнятним й інституційно ефективним, адже дозволяє задіяти усі наявні ресурси в комплексі; раціонально їх використати; поєднати виробництво, інфраструктуру, науку та інші складові безпосереднього виробництва агропродовольчої продукції та його обслуговування; забезпечити мінімізацію ризиків, підвищуючи інвестиційну привабливість, а також конкурентоспроможність учасників кластера. Дане утворення відноситься до сфери інституційної інфраструктури, розглядається нами у ракурсі об'єднуючого механізму саморегулювання інноваційного розвитку.

За концепцією «зеленої економіки», у розвитку аграрного сектору агропромислового виробництва з'являться нові можливості економічного зростання та інновації, а значить формування інноваційної моделі. Кластеризація, або кластерна модель інноваційного розвитку аграрного сектору на засадах «зеленої економіки» - це якоюсь мірою панацея від деструктивних діянь людини у фокусі раціоналізації використання агроресурсів.

Необхідність предметного окреслення змісту піднятої проблеми і розробки пропозицій із підходів до її вирішення визначена об'єктивними потребами інноваційності виробництва, запровадження кластерної моделі виробничо-ринкового обміну. Механістично нами пропонується типологічний

вимір кластера за функціональними ознаками «зеленої економіки», адже в цьому вбачаємо стратегічний пріоритет регулювання інноваційного розвитку за орієнтирами сталості, відновлюваності, агроекономічної безпеки (рис. 1).

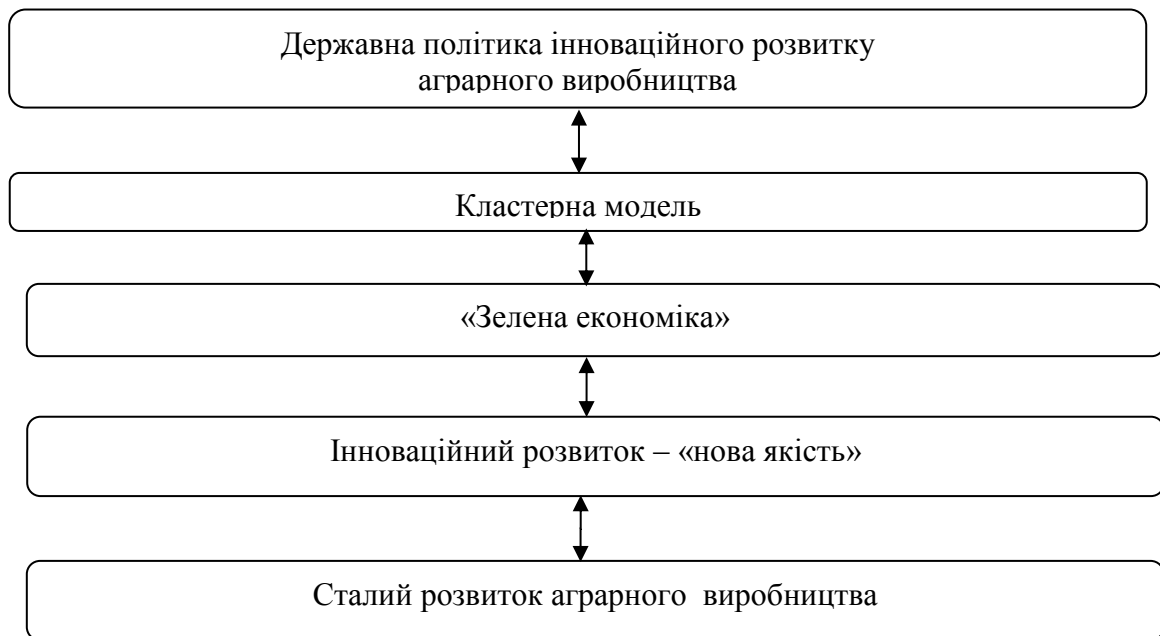

Рисунок 1 – Схема функціональних взаємозв'язків і орієнтирів кластеризації агропромислового виробництва на засадах «зеленої економіки»*

Модельним орієнтиром, на який пропонуємо звернути увагу у формуванні інституційно-забезпечуючої системи регулювання, яка буде індикатором можливостей ефективного використання, примноження, консолідації інноваційного потенціалу галузі, є агропарки. Це інституційна структура, яка має консолідувати потенціал малих і середніх підприємств, забезпечивши їм доступ до глобальних інновацій, підвищуючи конкурентоспроможність виробленої продукції.

Агропарки забезпечуватимуть вирішення головної проблеми – розширеної переробки вирощеного урожаю і відхід від статусу сировинності. Відносно конкретного прикладу наших дослідницьких напрацювань, вважаємо, що пілотний проект парку на базі Миколаївського національного аграрного університету дозволить вирішити цілий ряд завдань інноваційного розвитку.

Аргументованість даної позиції достатня, адже установа є регіональним центром науково-освітнього супроводу в інноваційному розвитку агроекономічних процесів у Миколаївській області й загалом Причорноморського регіону як єдина установа, яка об'єднує функції освіти, науки, інноваційної практики. Для цього в університеті є кадровий, науковий, земельно-ресурсний потенціал для «пілотування», практичного втілення даної ідеї, яку можна вважати моделлю інноваційного розвитку виробництва. В агропарк, окрім науково-освітнього сегменту (аграрний університет), повинно входити, на засадах партнерства, виробництво сировини, майданчики з переробки.

У нашому дослідницькому випадку найбільш прийнятним і доцільним є розвиток агропарку на базі Наукового парку «Агроперспектива» Миколаївського національного аграрного університету (МНАУ) (рис. 2).

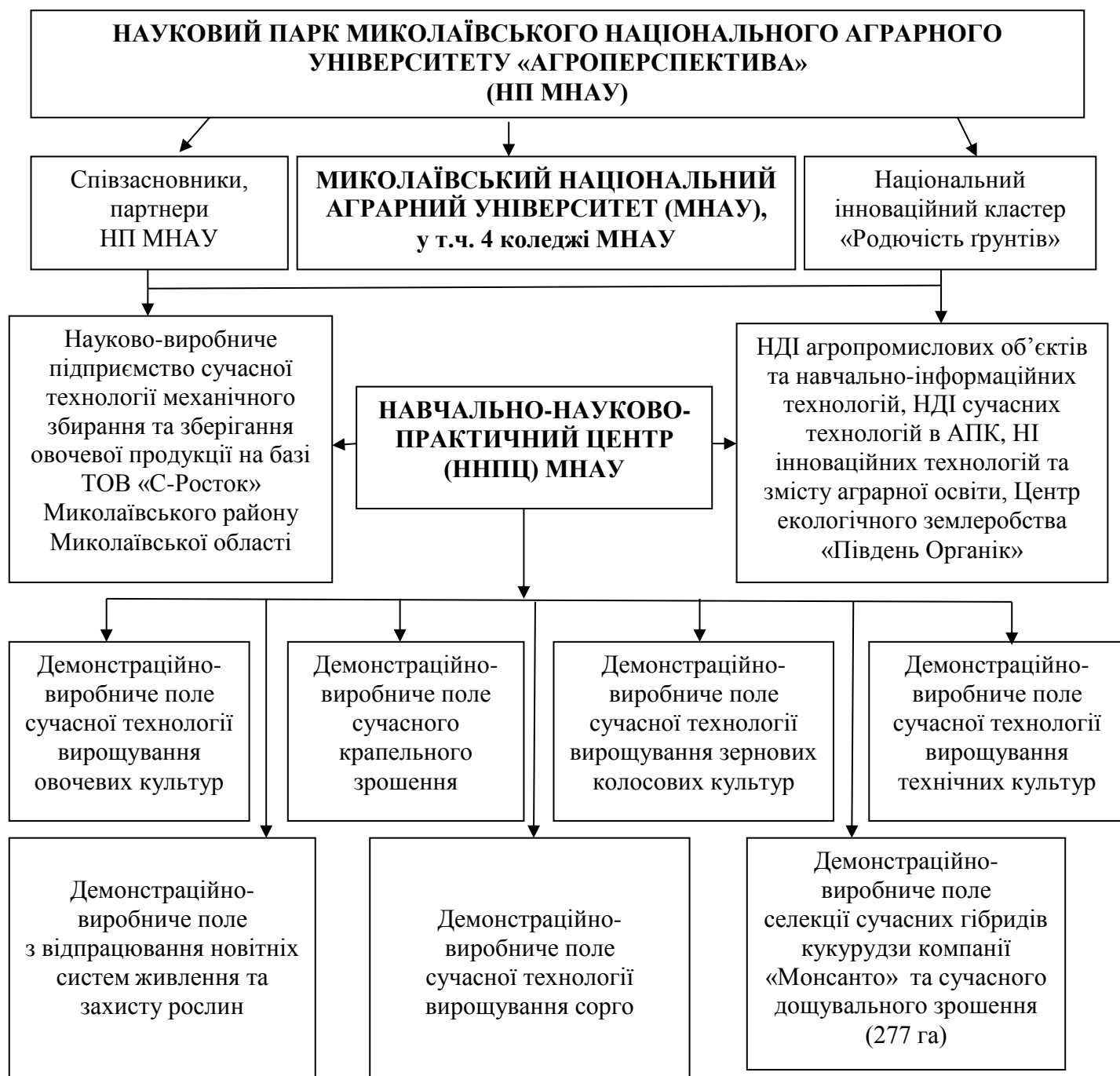

Рисунок 2 – Структура Наукового парку Миколаївського національного аграрного університету «Агроперспектива»

Щодо організаційно-економічних засад удосконалення регулювання інноваційного розвитку, то головним орієнтиром повинна стати інноваційна модель на засадах реалізації концепції сталості. Потрібна ефективна інноваційна політика проривного, креативного спрямування. Доведено необхідність бюджетно-податкового стимулювання інноваційної діяльності. Вважаємо цей регуляторний важіль одним із важливих у формуванні ідеології

підтримки становлення інноваційної моделі. Пріоритетом повинна стати всебічна державна підтримка ефективного використання інноваційного потенціалу галузі і на рівні конкретних підприємницьких структур. Щодо засад і пріоритетів формування інноваційної моделі аграрного сектору потрібно визначитися на державному рівні розробкою державної аграрної політики в пріоритетах сталого розвитку (рис. 3).

Рисунок 3 – Регулятивні пріоритети сталого розвитку й інноваційної моделі аграрного сектора економіки

Регуляторно вибудовуючи концепцію інноваційної моделі, необхідно вести мову про організаційно-регулятивне залучення до її функціонування, по можливості, усіх категорій господарюючих суб'єктів, включаючи господарства населення. Їх також потрібно залучити в систему інноваційного розвитку, зокрема через механізм кооперування, щоб надати їм можливість використовувати новітні розробки й технології виробництва продукції на своєму рівні. Сенс в цьому, безумовно, є, адже господарства населення, виробляючи доволі значну частку продукції у загальнодержавному обсязі, по суті, не мають можливості використовувати новітні технології.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі обґрунтовано теоретичні положення інновацій та розроблені організаційно-економічні засади удосконалення регулювання

інноваційного розвитку аграрного сектору економіки. Отримані результати дають підстави для висновків відповідно до завдань дослідження:

1. Доведено, що інновації та інноваційний розвиток, інноваційна діяльність, інноваційний процес – базові категорії змісту методологічних засад ідентифікації науково-практичного визначення характеристик сфери інновацій. Еволюція теорії інноваційного розвитку відбувалася і відбувається паралельно процесам у сфері матеріального виробництва, а інновації – продукт діяльності людини, створений для забезпечення конкурентоспроможного господарювання. Модератором інновацій, інноваційного розвитку, інноваційної діяльності є потреби людини в товарах і послугах, які створюються у процесі взаємодії продуктивних сил та виробничих відносин.

2. Досягнення цілей інноваційного розвитку можливе при наявності функціонального механізму регулювання. Регулювання інноваційного розвитку є складна, структурована за цільовими орієнтирами (освіта, наука, виробництво) і пріоритетами їх досягнення (якість, кількість, системність, сталість, відновлюваність) система інструментів узгодження інтересів. Практичним представленням регулювання інноваційного розвитку є процес упорядкування відносин із досягнення ефектів науково-технічного прогресу.

3. Інноваційний процес і регулювання інноваційного розвитку, у тому числі й аграрного сектору, спрямовується на утвердження інноваційної моделі. Вона є спосіб поєднання факторів та результатів науково-технічного прогресу в рамках дії механізму досягнення певного рівня конкурентоспроможності. Рольові характеристики, ознаки і принципи інноваційної моделі, підпорядковані економічним результатам господарювання, наявним ресурсам і капіталу, способу організації процесу взаємодії продуктивних сил та виробничих відносин в рамках ідеології інноваційної політики.

4. Встановлено, що аграрний сектор економіки України з-поміж інших галузей економіки і сфер, характеризується активною розбудовою, у тому числі на інноваційних засадах. Оцінка (аналіз) розвитку виробництва, здійснена в орієнтирах його ефективності і продуктивності, підтверджує сировинну спрямованість галузі, домінування в її представленні на ринку, переважно сільськогосподарської продукції в чистому вигляді (сировина). Головний орієнтир забезпечення ефективності – зниження витрат, а продуктивності – підвищення урожайності культур. Валовий продукт галузі формується переважно на вартості сільськогосподарської продукції (сировини), тому інноваційне забезпечення носить обмежений характер. Окремі регіони представлені «монокультурним» сільським господарством, і така ситуація застабілізована інституційно, входження на ринок високотехнологічних компаній нашоветься на стійкі бар'єри.

5. Науково-освітня складова розвитку агропромислового виробництва поступово деградує через відсутність державної підтримки і попиту на вітчизняні агроінновації, впровадження яких не стимулюється державною політикою. Сформувався стала система демотиваційних факторів, які змодельовані ринком, а інколи й державною політикою. Вітчизняна аграрна академічна і вузівська наука розвивається у слабкому зв'язку з реальною практикою та за відсутності об'єктивного фінансування за цільовим підходом.

6. Рушійною силою ефективного функціонування аграрного сектору економіки України виступає аграрна підприємницька діяльність, яка зосереджена навколо господарських суб'єктів, різних за розмірами і формами власності, які забезпечують ефективність агрогосподарського комплексу, визначають соціальні умови розвитку села, здійснюють функцію саморегулювання інноваційного розвитку. Функціонально аграрні підприємства, незважаючи на динамічно зростаючий рівень ефективності, сьогодні не є стимулюючими модераторами попиту на інновації, бо пропагують ресурсну модель господарювання. В забезпеченні «ресурсної» моделі, яка сьогодні втілюється, агробізнес активний, адже рентабельність виробництва продукції відносно висока, а Україна утвердилася у статусі глобального експортера сировини.

7. Результативність впровадження інновацій, оцінена через структуру виробничих витрат, залучення у виробничий процес нових сортів і гібридів сільськогосподарських культур, їх походження (вітчизняні чи імпортні), підтверджує те, що в Україні сформувався особливий тип моделі інноваційного розвитку агросектору з домінуванням великотоварного, експортоорієнтованого бізнесу. Вона (модель) базується на ситуативному впровадженні інноваційних розробок, які здебільшого є імпортними, а найбільш значимим показником за результативністю виробництва сільськогосподарської продукції є урожайність культур. Проте загальна ефективність виробництва формується за рахунок якості ресурсу землі (родючості). Сільськогосподарські підприємці намагаються отримати максимум прибутку при мінімальних вкладеннях, роблячи ставку на виробництво й продаж сировини, замість продукції з додатковою вартістю.

8. Забезпечення стійкої динаміки поступального розвитку аграрного сектору України в умовах трансформаційної економіки можливе лише на засадах посилення інноваційно-інвестиційної складової з планомірним переходом на інноваційну модель. Цей процес має бути забезпечений впровадженням дієвих організаційно-економічних заходів регулювання. Інституційно прийнятними для вітчизняного аграрного сектору вважаємо два концептуальні орієнтири практичного втілення регуляцій: «зеленої економіки» і кластеризації.

9. Основу концептуальних засад розбудови інституцій регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору має бути стратегічний пріоритет розбудови інноваційної моделі. Для його реалізації необхідно забезпечити комплексне інституційне забезпечення у форматі створення агропарків – структур інвестиційно-інноваційного спрямування, які здатні стимулювати підприємців до впровадження інновацій, моделюючи структури ефективного ризик-менеджменту в підприємницькій системі. Агропарк забезпечить зокрема і регіональну ідентифікацію інноваційної системи у розрізі природно-кліматичних умов, типу ґрунтів, розміщення виробництва тощо. Агропаркову структуру виробництва слід будувати на партнерських засадах, що забезпечить ефект саморегулювання інноваційного розвитку.

10. З метою втілення у практику функціонування агросектору концепції формування інноваційної моделі як основного інституційного орієнтуру регулювання інноваційного розвитку, на державному рівні необхідно законодавчо закріпити та неухильно дотримуватися реалізації заходів з: утвердження національної ідеї становлення інноваційного агросектору; узгодження пріоритетів розбудови структури аграрної галузі відповідно до найбільш конкурентоспроможних виробництв; всезагальної інноватизації агропродовольчого бізнесу, розвитку сільських територій; безумовної системної підтримки вітчизняної аграрної науки й освіти на принципах розширеного відтворення; розбудови високотехнологічного способу виробництва агропродукції з високим рівнем доданої вартості.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Рибачук В.П. Концепція інноваційної моделі у формуванні теорії і практики розвитку економічних систем / В.П. Рибачук // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Миколаїв, 2014. – № 4. – С. 92 – 98.
2. Рибачук В.П. Інноваційна модель як інституційна основа ефективності і конкурентоспроможності економіки / В.П. Рибачук // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Миколаїв, 2015. – № 3. – С. 77 – 84.
3. Рибачук В.П. Засади формування моделі аграрного сектору через призму "Зеленої економіки" // В.П. Рибачук. – Економіка. Фінанси. Менеджмент : актуальні питання науки і практики. – Вінниця, 2016. – №1(5). – С. 62 – 71.
4. Рибачук В.П. Формування інноваційної моделі розвитку агропромислового виробництва регіону: теоретичні засади і визначення / В.П. Рибачук // Економіка. Фінанси. Менеджмент : актуальні питання науки і практики. – Вінниця, 2016. – № 10. – С. 39 – 47.
5. Рибачук В.П. Кластерна модель інноваційного розвитку агропромислового виробництва регіону на засадах «зеленої економіки» / В.П. Рибачук // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економіка науки». – Херсон, 2016. – № 19. – С. 110 – 113.
6. Рибачук В.П. Проблемні аспекти формування інноваційної моделі агропромислового виробництва регіону / В.П. Рибачук // Економіка АПК. – Київ, 2016. - №9. – С. 109 - 114.
7. Рибачук В.П. Загальнодержавний та регіональний вимір ефективності аграрного виробництва України / В.П. Рибачук // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – Миколаїв, 2016. – № 3. – С. 38 – 49.

Праці, які додатково відображають результати дисертації:

Препринт:

8. Рибачук В.П. Інноваційна модель та її формування в аграрному секторі національної економіки / В.П. Рибачук. – Миколаїв: МНАУ, 2017. – 68 с. – (препринт / МНАУ).

Матеріали конференцій:

9. Рибачук В.П. Роль інновацій в модернізації агропромислового виробництва та формування його інноваційної моделі / В.П. Рибачук // Актуальні аспекти модернізації економіки та фінансової системи України: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя 26 серп. 2016) – Запоріжжя. – №. – С. 50 –51.

10. Рибачук В.П. Регіональний аспект інноваційного розвитку аграрного сектору економіки / В.П. Рибачук // Глобальний економічний простір: детермінанти розвитку: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Миколаїв 29 квіт. 2016) – Миколаїв. – С. 150 – 151.

11. Рибачук В.П. Концептуальні засади сталого агропромислового виробництва регіону у формуванні інноваційної моделі / В.П. Рибачук // Інноваційний розвиток економіки: проблеми та перспективи: матер. міжнар. наук.-практ. конф. (Київ 9-10 верес. 2016) – Київ. – №. – С. 82 – 85.

АНОТАЦІЯ

Рибачук В.П. Регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору економіки. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка управління національним господарством. – Миколаївський національний аграрний університет. – Миколаїв, 2017.

Дисертація присвячена системному обґрунтуванню та розробці теоретико-методичних та практичних рекомендацій щодо регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору економіки. У роботі удосконалено систематизацію сутнісно-змістовних характеристик категорійного апарату наукової ідентифікації понять у сфері інновацій, систематизацій, ознак інноваційності господарських і економічних процесів, адаптованих до сучасних реалій, класифікацією видів інновацій за спрямованістю й результатами використання.

Здійснено аналіз розвитку економіки та формування ефективності господарювання в аграрному секторі, охарактеризовано сучасний стан науково-інноваційного забезпечення, тенденції розвитку підприємництва, як механізму інноваційного розвитку аграрного сектору.

Запропоновано напрями забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектору в умовах трансформаційної економіки, концептуальні засади розбудови інституцій регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору, розроблені науково-обґрунтовані пропозиції з формування інноваційної моделі, як інституційного орієнтиру регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, регулювання інноваційним розвитком, інноваційна модель, аграрний сектор, агропарк.

АННОТАЦИЯ

Рыбачук В.П. Регулирование инновационного развития аграрного сектора экономики. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Николаевский национальный аграрный университет. – Николаев, 2017.

Диссертация посвящена системному обоснованию и разработке теоретико-методических и практических рекомендаций по регулированию инновационного развития аграрного сектора экономики. В работе усовершенствованы систематизация сущностно-содержательных характеристик категорийного, аппарата научной идентификации понятий в сфере инноваций, систематизация признаков инновационности хозяйственных и экономических процессов, адаптированной к современным реалиям классификацией видов инноваций по направленности и результатам использования.

Проведены системные исследования развития экономических отношений в обеспечении функционирования аграрного сектора экономики Украины с оценками организационно-экономического обеспечения регулирования инновационной деятельности в отрасли. Комплексно проанализированы показатели результатов и тенденции функционирования экономики сельскохозяйственного производства, а также аграрных предпринимательских структур относительно инновационности.

Выявлены экономические характеристики аграрного производства в соизмерении с оценкой тенденций изменения научно-образовательного обеспечения, динамикой экономических эффектов, сформированных рынком продукции растениеводства и животноводства. Дана оценка продуктивности аграрного сектора в национальной экономике в соизмерении с другими сферами экономической деятельности. Представлены аналитические подтверждения того, что сегодня аграрный сектор экономики Украины – практически одна отрасль экономики, в которой обеспечивается рост продуктивности, как в натуральном, так и стоимостном выражении.

Представлено аналитико-расчетное подтверждение того, что функционируемая система регулирования инновационного развития аграрного сектора экономики, ни ресурсно, ни организационно не способствует повышению уровня инновационности отрасли. Определено, что катализатором достигнутого уровня эффективности сельскохозяйственного производства выступают прежде всего условия, которые сложились на внешних агропродовольственных рынках. Установлена национальная особенность экономического роста в аграрном секторе, которая обеспечивает рост продуктивности фактически без инноваций, высокопродуктивная земля и дешевая рабочая сила, а также в определенных моментах минимизация затрат путем понижения технологического уровня организации производства.

Выявлены региональные особенности развития аграрного сектора экономики, которые характеризуются структурой производства,

сформированной с правалированием растениеводства и монокультурного способа его организации.

Установлено, что большинство предпринимательских структур минимизируют затраты на инновационное развитие, а государство не осуществляет регуляторной поддержки инновационных предприятий, что привело к фактически устойчивой тенденции деинноватизации производства, замыканию его в сфере производства сельскохозяйственной продукции-сырья.

Предложены направления обеспечения инновационного развития аграрного сектора в условиях трансформации экономики, концептуальные основы развития институций регулирования инновационного развития аграрного сектора, разработаны научно-обоснованные предложения по формированию инновационной модели как институционального ориентира регулирования инновационного развития аграрного сектора.

Ключевые слова: инновации, инновационное развитие, регулирование инновационным развитием, инновационная модель, аграрный сектор, агропарк.

SUMMARY

Volodymyr Rybachuk. Innovative development of the agricultural sector regulation. – Manuscript.

The thesis for the degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.03 - Economics and management of national economy. – Mykolaiv National Agrarian University. – Mykolaiv, 2017.

The thesis is dedicated to the system grounding and development of theoretical, methodical and practical recommendations regarding the innovative development of the agricultural sector regulation. The research improves the system of essential and content characteristics of categorical apparatus of concepts' scientific identification in the fields of innovations, the system of business and economic processes' innovations features adapted to modern realities by the classification of innovations and by the focus on the results of their use.

The development of economics and formation of economic efficiency in the agricultural sector was analyzed, modern conditions of scientific and innovative provision were characterized; trends of business as the mechanism of innovative development of the agricultural sector were distinguished.

The ways of provision of agricultural sector's innovative development in terms of economics' transformation, conceptual basis of regulative institutions' capacity dealing with the agriculture sector innovative development were offered; scientifically reasonable suggestions regarding the formation of innovation model as an institutional guide of innovative development in the agricultural sector were designed.

Key words: innovations, innovation development, regulation of an innovation development, innovation model, agricultural sector, agro park.

Підписано до друку 25.01.2017. Формат 60x84 1/16.
Папір друк. Друк офсетний. Ум.друк.арк 2,62
Наклад 100 прим. Зам.№

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №4490 від 20.02.2013 р.